

POUDARKI IZ KNJIGE: »AAA revizija, odpis, drugačna politika«

Avtorjev: Damien Millet in Eric Toussaint
Povzetek in poudarke pripravila Vika Kostič

Avtorja sta raziskovalca pri belgijski nevladni organizaciji CADTM, članci Svetovnega socialnega foruma, ki pomaga državam in civilnim iniciativam pri odpisu dolgov. V letu 2015 na povabilo grškega parlamenta preverjajo grški javni dolg, o tem je na spletni strani CADTM v celoti objavljeno izdano poročilo.

Ker je zadolženost držav pogoj za stroge varčevalne ukrepe in pospešeno privatizacijo državnega premoženja, bom iz knjige povzela nekatere, po mojem mnenju, glavne poudarke. Knjiga je posvečena vsem, ki se v Evropi in po svetu upirajo varčevalni politiki.

1. po II. vojni se je v državah severa začelo 30-letno obdobje močne rasti. Družbeni boji po koncu vojne in v 60-tih so izboljšali življenjske pogoje, izborili so sorazmerno delitev pogače in zavrli prisvajanje presežka proizvedenega bogastva.
2. Imetniki kapitala so sprožili protiofenzivo z uvedbo neoliberalnih politik, najprej 1973 v Čilu, nato 1979 z zmago M. Thatcher v VB in 1981 z nastopom R. Reagana v ZDA. Hitro je sledil F. Mitterand v Franciji, ko je leta 1983 uvedel varčevalno politiko.
3. V Franciji se je javni dolg v letih 1979-83 podvojil. Dva vzroka sta za to:
 - na pobudo FED so se obrestne mere v ZDA z letom 1979 potrojile. Cilj te operacije je bil pritegniti kapital za ponovni zagon ameriškega gospodarstva predvsem vojaškoindustrijskega programa;
 - ta ukrep je povzročil dvig zadolževanja, saj so bili zneski za odplačilo kreditov višji. Povprečna dolgoročna obrestna mera je postala višja od stopnje gospodarske rasti v letih 1980-2000 – to je učinek snežne kepe dolga;
 - Francija se je dodatno zadolžila, ko je leta 1982 sprožila val nacionalizacij, ki so bile za delničarje zelo ugodne. Nacionalizirane delnice je država močno preplačala.
4. Kapitalistični razred severa je potem dosegel močno znižanje davkov-znižanje najvišje davčne stopnje za fizične osebe in davka od dobička pravnih oseb, oprostitev socialnih prispevkov (ideja o socialni kapici pri nas). Državni voditelji so močno omejili poseganje države v gospodarstvo. Močno sta se znižala socialni proračun in število zaposlenih v javnem sektorju, dvignil pa se je DDV, ki je globoko krivičen. Liberalizirano gospodarstvo je začelo vlagati tja, kjer je bila cena delovne sile najnižja. Posledice so bili neusmiljeni primanjkljaji v državnih financah.
Od leta 1980 do 2008 so torej politike, katerih cilj je bil obdarovanje najbogatejših in velikih podjetij, povzročile dvig javnega dolga.
5. V Sloveniji smo s pokojninsko reformo 1999 znižali prispevke delodajalcev za PIZ za 50%, na stopnjo 8,85% od bruto plač, 2009 je prenehal veljati Zakon o davku na izplačane plače, stopnja davka od dohodkov pravnih oseb je padla s 25% na 17%. Davčna reforma iz leta 2006 je predvidela znižanje stopnje davka s 25% na 15% do leta 2015, kar kasneje zaradi nastopa krize ni bilo izvedljivo.
6. Kriza v letih 2007- 08 je zadolževanje močno pospešila. Eden izmed delovnih dokumentov EU (20. julij 2011) navaja, da po cenah MDS izgube evropskih bank zaradi krize 2007 in 2010, dosegajo 1.000 milijard EUR, to je 8% BDP-ja EU. V teh okoliščinah je EK (evropska komisija) odobrila ukrepe za državno pomoč finančnim ustanovam v vrednosti 4.600 mrd €, od katerih jih je bilo 2.000 porabljenih v letih 2008 in 09.
7. Čeprav je javni dolg v zadnjih letih močno narasel, je veliko večja nevarnost na ravni zasebnega dolga. V enem od svojih poročil McKinsey Global Institute navaja, da je skupni znesek zasebnega dolga na svetovni ravni 117.000 mrd \$, kar je skoraj trikrat toliko kot ves javni dolg, namreč 41.000 mrd\$.
8. Začelo se je na nepremičninskem trgu ZDA, s krizo drugorazrednih hipotekarnih posojil. Pojmi, ki jih srečamo so: špekulacije, nenadzorovan razvoj čedalje bolj kompliciranih izvedenih finančnih instrumentov-IFI, ali finančnih derivatov, (spomin: poglobljanje finančnega trga so zahtevali naši teoretiki tipa Masten, Polanec), samo IFI so v letu 2006 dosegli velikost 6-kratnika svetovnega BDP. Kaj so IFI si lahko ogledate na »vlagatelj.atvp.si.«
9. Že pogoji hipotekarnih posojil, danih kreditno nesposobnemu nižjemu in srednjemu sloju prebivalstva, so bili glede obrestnih mer goljufivi. Te so tretje leto posojila močno narasle. Ljudje so bili s strani finančnih ekspertov prepričevani, da bodo cene nepremičnin v katerih so živeli še naraščale in bodo hipotekarno posojilo zlahka odplačali iz te narasle vrednosti nepremičnine. Nepremičninski trg pa se je zlomil, balon je počil in cene nepremičnin so padle.
 - Finančne institucije od hipotekarnih do bančnih so bile preko vratu v slabih kreditih, za katere ni bilo vira za njihovo poplačilo. Banke so za odkupovanje slabih hipotekarnih posojil z visokimi donosi, ustanovile posebna podjetja, zato najpogosteje nakupov slabih hipotekarnih posojil niso niti prikazale v svojih bilancah.
 - Bančniki so hipotekarne terjatve zmešali z drugimi, varnejšimi finančnimi produkti in ustvarili CDO (collateralized debt obligations), ki so naslednja stopnja v upravljanju finančnega tveganja. Pomen CDO je v tem, da banke povečajo rentabilnost svojih sredstev in hkrati znižajo svoj profil tveganja. Rentabilnost se je povečala, toda za ceno katastrofalnega tveganja. To je bil začetek pohoda strukturiranih finančnih instrumentov. V resnici nihče ni vedel niti želel vedeti kaj je vsebina teh instrumentov. Bonitetne agencije so za močno preplačano storitev njihove bonitetne ocene izdajale mnenja, da so instrumenti najboljše kvalitete.
 - Zadnja, najnevarnejša etapa je bil nastanek CDS (credit default swap), kar dobesedno pomeni »zamenjava neplačil«. Ta bi morala imetniku terjatve omogočati, da bi mu prodajalec CDS izplačal odškodnino, če izdajatelj dolžniškega papirja (posojilojemalec) dolga ne bi plačal. Pogojnik »bi« pomeni, da :
 - CDS štiti pred tveganjem neplačila terjatve tudi, če te terjatve sploh nimamo,
 - prodajalci CDS niso že vnaprej zbrali dovolj finančnih sredstev za odškodnine žrtvam neplačanih dolgov. Če bi prišlo do verižnih stečajev zasebnih podjetij, ki so izdala dolžniške papirje, ali do neplačila ene izmed zadolženih držav, prodajalci CDS zagotovo ne bi mogli izplačati obljubljenih odškodnin. (Tako je zabredla Kommerzbank v Nemčiji, ki so ji odrekli izplačilo odškodnin)
10. CDS so v ZDA hvalili kot čudovito orodje finančnega inženiringa IN DRŽAVA JIH JE ŽE OD ZAČETKA MOČNO PODPIRALA.
 - Lawrence Summers, finančni minister ZDA v letih 1999-2001 (Clinton), ki ga je Obama imenoval za predsednika nacionalnega gospodarskega sveta (2009-10), je leta 1999 trdil, da bi morali biti ti izvedeni produkti »IZVZETI IZ ZVEZNE REGULACIJE!«, saj bi »morali spodbujati INOVACIJE, KONKURENCO, UČINKOVITOST IN TRANSPARENTNOST na zunajborznih trgih derivatov, zmanjšati sistemsko tveganje in ZDA omogočiti, da ohranijo vodilni položaj na teh hitro rastočih trgih.
 - MDS je leta 2007 o zdravju ZDA in zlasti CDS zatrdil: »Novi trgi prenosa tveganja so omogočili razpršitev kreditnega tveganja iz enega jedra, v katerem je velika koncentracija moralnega hazarda, na periferijo, kjer je tržna disciplina glavna zavora za tveganje. Trgi so pokazali, da so se sposobni sami regulirati.«

Ugotovitev je zajeta v izrazu »when shit hits the fan«, shit je bil razfenan po celem svetu.

11. Od odobravanja hipotekarnih kreditov na osnovi ponarejenih dokumentov do strukturiranja finančnih derivatov z namenom zavajanja bonitetnih agencij, od nedovoljenega dogovarjanja teh agencij z velikimi investicijskimi bankami do tega, da so evropski vlagatelji kupovali CDO, ne da bi se pozanimali o izvoru kupljenih produktov; v tej goljufiji so sodelovali vsi.
- Evropa je konec oktobra 2011 uradno sprejela odločitev o 50% znižanju vrednosti grškega dolga. Na ta ukrep je Mednarodna zveza za zamenjave in derivate – ISDA, odreagirala s sklepom, da njene članice ne bodo plačale odškodnine imetnikom CDS, povezanih z grškimi vrednostnimi papirji. Martin Blessing, predsednik Kommerzbank, ki je kupila večje število grških papirjev in CDS, je novembra 2011 pred zbranimi funkcionarji ECB, v Frankfurtu obsodil stališče ISDA: »Ta trg CDS bi morali regulatorji nemudoma zapreti.« Za mednarodni finančni sistem so CDS grozljiva tempirana bomba.
 - Kljub resnosti krize so EU banke še naprej iskale priložnosti za naložbe, s katerimi bi premostile izgube v svojih portfeljih. Poleg trgov strukturiranih finančnih produktov, je pred krizo najhitreje rasla dejavnost kreditiranja zasebnega sektorja v sredozemskih državah. V nekaj mesecih se je cena dolgov Grčije, Irske, Portugalske, Španije in Italije močno zvišala in od drugega četrtletja 2010 je gospodarska rast čedalje bolj upadala.
 - Primer reševanja evropskih bank, na primeru Grčije: Grčija je zadnje državne 10-letne obveznice izdala 11.marca 2010. Da je dobila 5 mrd \$ je morala ponuditi 6,25% obrestno mero. Leta 2020 bo morala sposojeni kapital vrniti.
 - Kako deluje:
Če je banka marca 2010 kupila grško obveznico za 1.000€ bo vsako leto za vsako obveznico dobila 62,50€ donosa. Dve leti se tem obveznicam pripisuje visoka stopnja tveganja za njihovo vračilo. Banke bodo poskušale kupljene obveznice prodati na sekundarnem trgu, kot nezanesljive-junk bonds ali celo toksične, da bi pomirile svoje delničarje, stranke in EU oblasti. Pomembna postane 10-letna obrestna mera, ki je bila 12.12.2011 na primer 41,11%. Če želijo banke prodati grške obveznice na sekundarnem trgu špekulantom, bodo ti za obveznico, ki glasi 1.000€, pripravljene plačati toliko, da mora donos 62,50€ ustrezati 41,11% njihove nakupne cene. (62,50 : 41,11 = 152€). Ker pa je ECB z upoštevanjem 50% znižanja pripravljena te iste obveznice kupiti po ceni 500€, imajo banke veliko priložnost, da znižajo svojo izpostavljenost do grških dolžniških papirjev. Francoske banke so znižale svojo izpostavljenost za 44%, nemške za 60%. Podoben maneuver so banke izpeljale v Italiji, ko je polet 2011 zašla v težave.
12. Države evroobmočja, so se namesto pri viru lotile reševanja problema z vzpostavitvijo Evropskega sklada za finančno stabilnost (EFSF), na hitro v maju 2010. Sklad je bil ustanovljen za POMIRITEV FINANČNIH TRGOV!, za določen čas do leta 2013, sedež ima v Luxemburgu. Njegov cilj je zagotoviti finačno stabilnost evroobmočja z nujno pomočjo državam članicam, ki imajo finačne težave.
- EFSF lahko ponudi svež kapital državam, ki za to zaprosijo. Lahko tudi kupi nove državne obveznice, izdane na primarnem trgu, pod pogojem, da država sprejme zelo strog varčevalni program. Lahko tudi posreduje ne sekundarnem trgu, s čimer lahko pomaga bankam, ki imajo v lasti obveznice državnega dolga »tveganih« držav.
 - ESEF za svoje financiranje izdaja obveznice, za katere jamčijo države evroobmočja po načelu delitve glede na njihovo udeležbo v kapitalu ECB. Na papirju je lahko posredoval z 250 mrd €, nato 440 mrd, končno s 1.000 mrd, v resnici pa je v primeru potreb Irske sklad mukoma zbral 3 mrd €. Konec leta 2011 je razpolagal z 20 mrd €.
 - EFSF, ki je nastal za pomoč najbolj zadolženim državam evroobmočja, hkrati pa tudi zasebnim bankam, ki so se znašle na robu prepada, bi lahko še poslabšal zadolženost Evrope, če bi morale države izpolniti svoja jamstva, kar bi vodilo tudi k razpadu evroobmočja.
13. EU komisijo so dogodki povsem prehiteli, za pospešitev dela je Evropski svet predvidel, da že eno leto prej kot je bilo predvideno začne delovati Evropski mehanizem za stabilnost - EMS, ki bo prava mednarodna finančna institucija s proračunom 500 mrd €, vključno z 250 mrd € EFSF.
14. **EMS bodo delno financirale države in bo v resnici instrument za prenos bogastva od ljudi k bankam.** Njegov pravni okvir namreč za poroka posojil pri bankah določa prebivalstvo.
- Za ustanovitev EMS je Evropski svet spremenil 136. člen Pogodbe o delovanju EU, z dodajanjem besedila: »Države članice, katerih valuta je euro, lahko vzpostavijo mehanizem za stabilnost, ki se sproži, kadar je to nujno potrebno za zaščito stabilnosti evroobmočja kot celote. Za odobritev potrebne finančne pomoči v okviru mehanizma bodo veljali strogi pogoji.
 - 9. člen ustanovne pogodbe EMS določa: »Članice EMS se s tem nepreklicno in brezpogojno zavezujejo, da bodo plačale vsak vpoklic kapitala, ki ga od njih zahteva generalni direktor, v skladu s tem odstavkom, tak zahtevek pa se plača v 7 dneh od prejema.
 - 32. člen podeljuje EMS pravno osebnost, tako da lahko sproža sodne postopke (na primer proti državi, ki mu ne plača zahtevanega zneska), medtem ko sam, pa tudi njegovo vodstvo in osebje, **uživa diplomatsko imuniteto**.
 - Poleg tega dokumenti EMS ne bodo javno dostopni !!! »Arhiv EMS in vsa dokumentacija, ki pripada EMS ali jo ta hrani, sta nedotakljiva.«
 - EMS bodo upravljali po načelu kvalificirane večine: za sprejetje odločitve bo treba zbrati 85% gasovalnih pravic, čeprav je bilo predvideno konsenzualno odločanje. To pomeni, da imajo 3 države, ki imajo več kakor 15% glasov, dejansko pravico veta Nemčija 27,1%, Francija 20,4% in Italija 17,9%.
 - Skratka, to je institucija, ki bo stalna, protidemokratska, netransparentna in na pravni ravni nedotakljiva in bo lahko od vsake države evroobmočja »nepreklicno in brezpogojno« zahtevala, da ji v enem tednu priskrbi na mrd €! Finančna Evropa krizo in vprašanje javnega dolga izrablja za popoln prevzem oblasti. Njen kredito je varčevalna politika za ljudi.
15. Odplačilo dolga in varčevalni načrti so bili prikazani kot edini način za ohranitev evropskega načrta integracije. Hitenje pri uveljavljanju varčevalnih ukrepov je izviralo iz prizadevanja za zaščito evropskih bank, ne iz želje po zagotovitvi zdržnosti javnih financ. Ker je solventnost bank odvisna od zmožnosti držav, da jamčijo za njihove bilance, je glavna skrb bank postala »sanacija« javnih financ.
16. A če hočemo zares sanirati javne finance, moramo najprej z radikalno operacijo odpisati nelegitimne državne dolgove, banke pa prenesti v javni sektor.
17. Obseg javnega dolga je začel naraščati v obdobju 1980–2000, »ko so evropske vlade znižale davke najbogatejših gospodinjestev in velikih podjetij, daleč večji del bremena pa so prenesle na gospodinjestva s skromnimi dohodki,« s čimer so zagnale »fiskalno protirevolucijo, ki je ustvarila zelo obsežne primanjkljaje,« ali bolje rečeno, »znižanje davkov na visoke dohodke fizičnih oseb, na njihovo premoženje in na dobiček zasebnih družb, je državne oblasti prisililo v dvig javnega dolga,« kar pomeni, da so oblasti elite privilegirale na račun večine prebivalstva. Da je dolg nastal zaradi preambiciozne socialne države, ne drži – če bi to držalo, »potem revščina v času nagle rasti dolga

ne bi naraščala«. V času krize pa je dolg narasel, ker so se zaradi zmanjšanja gospodarske dejavnosti močno zmanjšali prilivi držav, te pa so potem »povečale zadolževanje, namesto da bi pobrale visok izredni davek pri krivcih za krizo«.

18. Ali je legitimno zahtevati, naj vsi, predvsem pa najrevnejši, plačajo za fiskalna darila, ki jih je država 30 let razdajala premožnemu razredu in velikim podjetjem? (V Sloveniji z zamikom od sredine 90-ih)
19. **Nelegitimen** je dolg, ki je nastal v nasprotju s splošnim interesom in v korist privilegirane manjšine.
- Javni dolg je nelegitimen tudi zaradi državnih dokapitalizacij zasebnih bank (pri nas so posojilno ekspanzijo vodile tuje in ne domače, državne banke-po raziskavi Bole, Prašnikar, Trobec) in sprevrženega, škodljivega početja bonitetnih agencij, ki so državam taktično, izsiljevalsko nižale ocene (ker pa se države zadolžujejo na finančnih trgih, to zanje pomeni dodaten strošek, dražje zadolževanje).
 - V običajnem pravu velja »da je pogodba med dvema strankama veljavna samo, če lahko stranki samostojno odločata, torej mora imeti vsaka možnost reči ne ali zavrniti nekatere določbe, ki so v nasprotju z njenimi interesi. (Glede na to, da so finančni trgi marca in aprila 2010 začeli Grčijo izsiljevati in da sta Evropska komisija in MDS nato Grčiji vsilila zelo stroge varčevalne ukrepe, ki pomenijo kršitev gospodarskih in socialnih pravic, lahko zaključimo, da Grčija ni imela možnosti samostojnega odločanja.« Ergo: »Ta dolg je nelegitimen.«)
20. Ugledni pravniki in številne organizacije za mednarodno solidarnost že nekaj let uporabljajo pojem **sovražnega dolga**. Trije kriteriji so obveljali za opredelitev sovražnega dolga:
- odsotnost privolitve: dolg je nastal proti volji ljudstva;
 - odsotnost koristi: sredstva so bila porabljena v nasprotju z interesi prebivalstva (za dosego privatnega lastništva nad proizvodnimi sredstvi);
 - poznavanje namenov posojiljemalca na strani upnikov. (upniki so zahtevali privatizacijo in jo finančno podprli)
21. Mednarodno pravo ima dragocene instrumente za ustavitev odplačevanja dolga in izvajanja varčevalnih načrtov.
- Spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic, ki so splošno priznane z različnimi mednarodnimi konvencijami, prevladujeta nad drugimi zavezami držav, med drugim tudi nad odplačevanjem dolgov in izvajanjem varčevalnih ukrepov. (*Ustanovna listina ZN iz leta 1945, Splošna deklaracija o človekovih pravicah iz leta 1948, mednarodna pakta iz leta 1966 o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah-MPESKP ter o državljanskih in političnih pravicah-MPDPP, Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb iz leta 1969 in, na primer Deklaracija o pravici do razvoja iz leta 1986*).
- 103. člen Ustanovne listine ZN, ki jo morajo države članice spoštovati, je jasen: »Če so obveznosti članic OZN po ustanovni listini v nasprotju z njihovimi obveznostmi po drugih mednarodnih sporazumih, prevladajo obveznosti po ustanovni listini.«
 - Vlade se lahko pri enostranski ustavitvi odplačevanja dolgov sklicujejo tudi na nujne razmere in bistveno spremembo okoliščin. Ta pravna mehanizma sta zapisana v Dunajski konvenciji o pravu mednarodnih pogodb iz leta 1969 in v številnih nacionalnih zakonodajah, predvsem za področje sklepanja pogodb. Sta tudi del mednarodnega običajnega prava in kot taka veljata za vse dolžnike in upnike, pri čemer ni treba dokazovati njihove privolitve, da jih obvezujeta, niti ne nezakonitosti dolga.
 - Nujne razmere pomenijo stanje nevarnosti za obstoj države, njeno politično preživetje, na primer stanje hude družbene nestabilnosti ali nezmožnost zadovoljevanja potreb prebivalstva (zdravstvo, izobraževanje, javni mir, pravosodje, zaščita pred požari in naravnimi katastrofami itn.). Pri Komisiji za mednarodno pravo ZN se lahko država sklicuje na ta argument, če »je to dejanje edini način za ohranitev bistvenega interesa države, ko se znajde v hudi in neposredni nevarnosti.« (Annuaire de la Commission du droit international, »Responsabilité internationale de l'État«, 2. knjiga, I. del (1981), 58.
Ne gre za absolutno nezmožnost izpolnjevanja mednarodnih obveznosti, temveč za to, da bi njihovo izpolnjevanje za prebivalstvo pomenilo žrtve, ki presega meje razumnosti.)
 - V mednarodnem pravu je eden izmed temeljnih elementov države njeno prebivalstvo (Charles de Visscher, *Théorie et réalités en droit international public*, 3. izdaja [Paris:Pedone, 1970], 339). **Država ima obveznosti do svojih državljanov in do tujcev, ki so pod nejno pristojnostjo. Ta obveznost je nad vsemi drugimi, ki jih prevzame država, med drugim nad obveznostmi, ki jih ima do svojih upnikov.**
Kakor poudarja Komisija ZN za mednarodno pravo: »Od države ne moremo pričakovati, da bo zaprla šole, univerze in sodišča; da bo javne službe tako zapustila, da bo njena skupnost prepuščena kaosu in anarhiji, samo zato, da bi imela dovolj denarja za poplačilo svojih tujih ali domačih upnikov. To, kar lahko razumno pričakujemo od države, ima svoje meje, prav tako kakor to, kar lahko pričakujemo od posameznika.« (Annuaire de la Commission du droit international (1980), 164-67).
 - Mehanizem bistvene spremembe okoliščin je materializiran v klavzuli **rebus sic stantibus** (stvari morajo ostati enake – v enakem stanju kakor ob podpisu pogodbe). Ta klavzula vse pogodbene stranke v primeru velike spremembe okoliščin, kakršna je tudi evropska kriza državnega dolga, odvezuje vseh pogodbenih obveznosti. Države PIIGS (in tudi Slovenija) je v letih 2010-11 prizadel dvig obrestnih mer po nareku institucionalnih vlagateljev, ki prevladujejo na finančnih trgih. Institucionalni vlagatelji zahtevajo višje obresti, ker pričakujejo, da dolgovi ne bodo odplačani. Enostranska ustavitev odplačevanja dolga (z zamrznitvijo obresti) na strani teh držav je torej del tveganja, ki so ga upniki prevzeli povsem zavestno.
 - Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb iz leta 1969 in Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb med državami in mednarodnimi organizacijami iz leta 1986 navajata različne napake privolitve, ki so lahko razlog za razveljavitev posojilne pogodbe. Med njimi so nepristojnost podpisnika pogodbe, posredno ali neposredno podkupovanje podpisnika pogodbe med pogajanja, prisila podpisnika pogodbe z dejanji ali grožnjami zoper njega in prevara. Če državni oblasti uspe dokazati, da so bile te določbe, ki so za državo zavezujoče, ob sklepu posojilne pogodbe kršene (ali ob ustanovitvi DUTB??), dobi s tem pravno osnovo za zavritev dolgov, ki so omadeževani z nezakonitostjo.
 - Veljavnost pogodb se lahko izpodbija tudi s pravno utemeljitvijo nedopustne podlage, ki je vpisana v civilne in poslovne zakonodaje številnih držav – pri nas Obligacijski zakonik. Med nedopustnimi in nemoralnimi podlagami, zaradi katerih postane posojilna pogodba nezakonita, so na primer:
 1. zadolžitev za nakup vojaške opreme, ki pomeni kršitev Ustanovne listine OZN (člen 26.);
 2. vezana pomoč, ki pomeni posojila med dvema državama, pogosto v obliki izvoznih kreditov, pri katerih mora država va zameno za posojilo od države »posojilodajalke« kupiti blago;
 3. zsdolžitev državne oblasti za izgradnjo nerentabilnih objektov, ki so škodljivi za prebivalstvo in okolje;
 4. sprememba zasebnega dolga v javni dolg in državno reševanje zasebnih bank po izbruhu finančne krize leta 2007;
 5. odplačevanje starih nezakonitih dolgov. (MDS si pri svojih članicah sposoja po nizki obrestni meri in nato denar precej dražje posoja državam, ki so v težavah. To počnejo tudi evropske banke, ki si pri ECB sposojajo poceni, državam pa posojajo po veliko višjih cenah.)